

Pethő Sándor

A GYÖNGYÖK SZÉTGURULTAK...

Tudod, Főnök, az egészen pontosan úgy történt, hogy álltam a Hold utca és az Alkotmány utca sarkán és sírtam. Nem nagy ügy, a lelkedre ne vedd. Mit tehet az ember a barátja gyász istentiszteletéről jövet? Főképpen, ha végigsírta az egész szertartást? Én azért meglepődtem, mert az ember ebben az életkorban és egy ilyen korban már nem szokott sírni. Sőt! Az anyja temetése óta el is felejtette, hogy tud sírni. A kutyasétáltatók biztos azt hitték, a hidegtől vagy a széltől van. Merthogy rohadt hideg is volt aznap este, csakhogy tudd. Az Alkotmány utcán a Duna felől szembefújt a szél, a Parlament kupolája ki volt világítva, és valahogy nekem nem jutott más eszembe, csak az, hogy jöjjön már valaki, mert én így nem tudok elindulni, annyira egyedül vagyok. Se haza, se máshová. Senkihez. Mert most már biztosan mindig egyedül leszek. Mert te aztán tényleg jól itt hagytál minket. Zsolt is megmondta. Csak úgy, egyik napról a másikra. Esetleg Bíró Gazsiékhoz el lehetne menni. Bekuncsorogni magam egy kis szeretet-melegbe. Mert mocskosul hideg van ezen a sarkon. Vörösbort innánk, talán még vodkát is – persze csak mi Gazsival, mert beléd úgyse lehetne beléd diktálni –, és beszélgetnénk arról, hogy édesanyád tornácáról milyennek láttatok Szentgyörgy fölött tavaly nyáron a csillagos eget, épül-e a ház Uzonkán, és honnan kerül mindig az asztalotokra otthon friss borvíz. Akkor te elmondanád, hogy amikor életemben először elvittél a Szent Anna-tóhoz úgy féltem attól a nagy, mély és sötét hegyek árnyékolta víztől, mint egy gyerek.

Persze, nem mondanád el. Mert szemérmesen őrizted mindannyiunk életének rád bízott titkait, kacatjait. És nemigen terheltél a tieiddel minket. Meg aztán el sem tudnád mondani, hiszen éppen azért mennék Gazsiékhoz, mert valakivel végre szeretném őszintén megbeszélni, hogy tényleg igaz-e az, hogy Te most már nem vagy.

De Gazsiék már hazamentek, én meg itt sírok ebben a mély, sötét, közömbös belvárosi házak által határolt hidegben. És félek, hogy mi lesz ezután. Mint egy gyerek.

Amúgy túl vagyunk rajta. Szépeket mondtak rólad. Mármint, ha ennek az egésznek van egyáltalán esztétikai értéke. Volt vers is. Hesse. Nem jó, nem rossz. Olyan,

amilyet Hesse tud írni. Jó szívvel olvasták neked, az biztos, ahogy egy igazi üveggyöngyjátékos, sőt játékmester, *magister ludi* búcsúztatásához illik. Mert számomra minden gyakorlati, politikai munkád mellett első kézfogásunktól kezdve az voltál. A kultúra üveggyöngyjátékának mestere, aki a változatlan számú elemből – ezek lennének a gyöngyök – mindig új és új, egyre szemképráztatóbb kombinációt tud létrehozni. Ott, előttünk, vagy a tárgyalóasztalnál, esetleg a Móri vendéglő kockás abroszú asztala mellett, két cigaretta között, a pillanat örömeiben, anélkül, hogy a család lehetősége eszünkbe jutna. Ez ugyanis nem bűvészet. Ez bizony játék. Ez a kultúra. Ez maga az élet. Ez maga volt az élet.

Húsz éve a Kecskeméti utcában elkezdődött egy párbeszéd közöttük. Arról, hogy mit jelent az idő *A varázshegyben*, Oswald Spengler mikorra jósolta a nyugati civilizáció alkonyát, és hogy a történelemben valóban működik-e az üdvtörténet, vagy Karl Löwith egyszerűen lódit. És persze a hatalomról és az erkölcsről, arról, hogy valóban illegitim-e a morális elveket magával szemben felfüggesztő hatalom. Én a tapasztalat alapján egyre inkább Machiavellinek adtam igazat. Te a tapasztalat alapján egyre kifinomultabb érvekkel védelmezted a morált.

Ezt a vitát még folytatjuk, Főnök. Nem tudom, mikor, hol. Nem siettetem, de számítok rá, és gyűjtöm az érveket. Most csak annyit mondanék: Látod, még ha igazad is van, a szív, bizony a szív nem viseli el sokáig a goromba valóság és a morális jobbitó szándék ellentmondását. Megszakad a teher alatt.

Húsz éven át tanultam Tőled, hogy erdélyinek lenni nem nosztalgia. Nem is a régi vagy újabb irodalmi és kulturális divatok hullámán érkező magyaros giccs bamba szemű imádata. Hagyomány, és annak kritikus vállalása. Például Az Erdélyi Helikoné, Apáczaié, és persze, ha az ember többnyelvű, mint Te, Heineé, Schilleré, Goetheé, Hebbelé, meg úgy melleleg Európáé. Szóval munka, nem állapot, még kevésbé érdem.

Húsz éven át tanultam Tőled, hogy polgárnak lenni többek között azt jelenti, hogy az ember mindig empatikus a másikkal. És hisz az ügyekben. És dolgozik értük, és érvel mellettük. Amúgy meg mindig tiszta a cipője, kifogástalanul köti meg a nyakendőjét, és ha a sors arra kényszeríti, úgy adja el az antikváriumban a szívének kedves Nietzsche ritka kiadású összes műveit – németül persze –, hogy előtte még a barátainak sem tesz említést arról, hogy pénzre van szüksége.

Mert a polgár, büszke és szemérmes is. Ezért is nem mondja ki neked soha, hogy a barátod. Csak mindig ott van, ha barátira van szükséged.

A polgár tehát biztosan nem olyan, mint én. Mert én itt állok a Hold utca és Alkotmány utca sarkán, szemérmetlenül félek és sírok. Belefélek és belesírok a járókelők képébe.

Egyedül vagyok, mert egyedül hagytak. Nem tudom, merre induljak, mert kihúzták, kiverték, kitaposták a legfontosabb útjelzőt azon az estén, amikor az újsággal a kezeden, csendben átaludtad magad abba a másik világba. Mert mindent azért a

szív sem bír ki. Még az üveggyöngyjátékos polgáré sem. Lehet, hogy most mások sem tudják, merre induljanak. Csak ők biztosan egy másik sarkon állnak. Ezért nem látjuk egymást. Pedig jó lenne, ha csak messziről is. Jó lenne összegyűjteni a szanaszét gurult gyöngyöket. A játékmester emlékére. Egy új, hozzá méltó játék reményében.

Én azonban valahogy nem tudok hazamenni egy olyan világba, amelyben Te már nem játszol fizikai valódban velünk.

Főnök, hallod, így nem lehet üveggyöngyjátékot játszani! Így az égvilágon semmit, de semmit sem lehet már játszani! És akkor mi most mit fogunk itt csinálni?!